

Збираючись у локальні вузли, потоки мас людей зможуть потрапляти в вузли іншого рангу – фокуси-буфери на прилеглий до центральної частини території, зокрема і транспортні вузли обслуговування пішохідних зон міського центру.

Отже, стане можливо створити єдину поліфункціональну підсистему внутрішньотранспортних комунікацій міста, що пронизують його територію і є складовою частиною загальної комунікаційної системи позатранспортного руху в центральній частині міста, причому:

1. Кліматичні і територіальні особливості міст не можна вважати за перешкоди для організації підсистеми позатранспортних комунікацій.

2. Підсистема позатранспортних комунікацій міста може і повинна стати суттєвим інтегруючим фактором планувальної структури загальноміського центру. Вона може розглядатися як значний стимулюючий фактор удосконалення архітектурно-естетичних якостей міського середовища.

3. Оптимальні параметри складових позатранспортних комунікацій повинні відповідати розмірам основних елементів планувальної структури міста, а отже, вкладатися в межі центральної його частини.

4. Основним принципом, за яким необхідно будувати планувальну структуру підсистеми, необхідно вважати принцип центропритяжіння соціально-просторових зв'язків будь-якого рангу на всій території центральної частини міста.

5. Найбільш зручні комунікаційні зв'язки повинні пролягати за найкоротшими відстанями від початкової точки до мети пересування. Щільність трас поблизу кінцевого пункту слід збільшувати. Тут необхідно частково відійти від принципу геометричної доцільності і врахувати максимум можливих напрямків руху.

Більшість наведених положень можуть бути рекомендованими для використання в містобудівельному проектуванні.

1. Фомин Г.Н. Градостроительство и архитектура: Проблемы и пути совершенствования. – М., 1989. 2. Алферов И.А., Антонов В.Л., Любарский Р.Э. Формирование городской среды (на примере Харькова). – М., 1977. 3. Фомин Г.Н. Основы теории градостроительства. – К., 1997. 4. Велев П. Пешеходные пространства городских центров. – М., 1983.

УДК 711.4.168

Березовецька І.А.

Львівський державний аграрний університет

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ЗАВДАННЯ РЕКОНСТРУКЦІ СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ

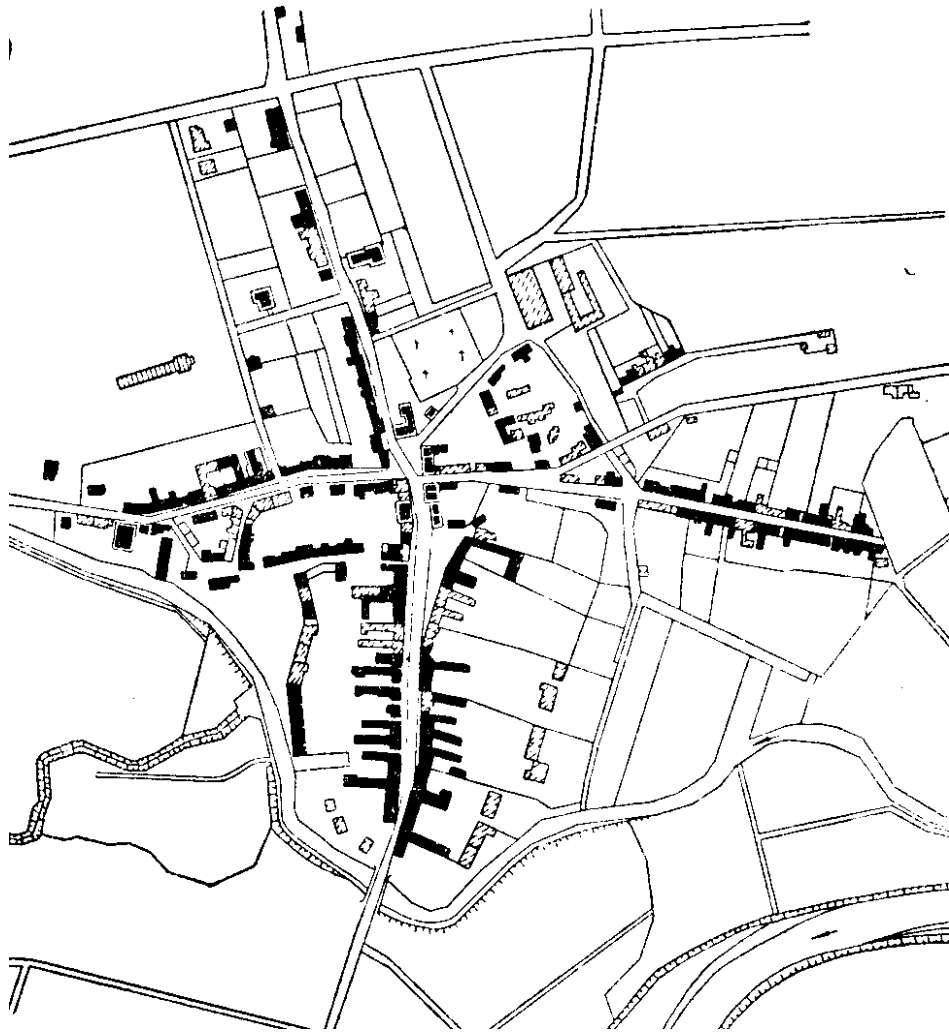
© Березовецька І.А., 2000

Проникнення в еволюцію архітектурного простору села, вивчення та виявлення тенденцій його перетворень дозволять з більшою вірогідністю намітити шляхи реконструкції, не порушуючи природні процеси, повніше врахувати роль середовища в історично сформованому поселенні. Розкриття місця і ролі села в екосистемі сприятиме вдосконаленню архітектурного простору села, збереженню і відновленню природних ресурсів, досягненню рівноваги в системі “природа – людина”.

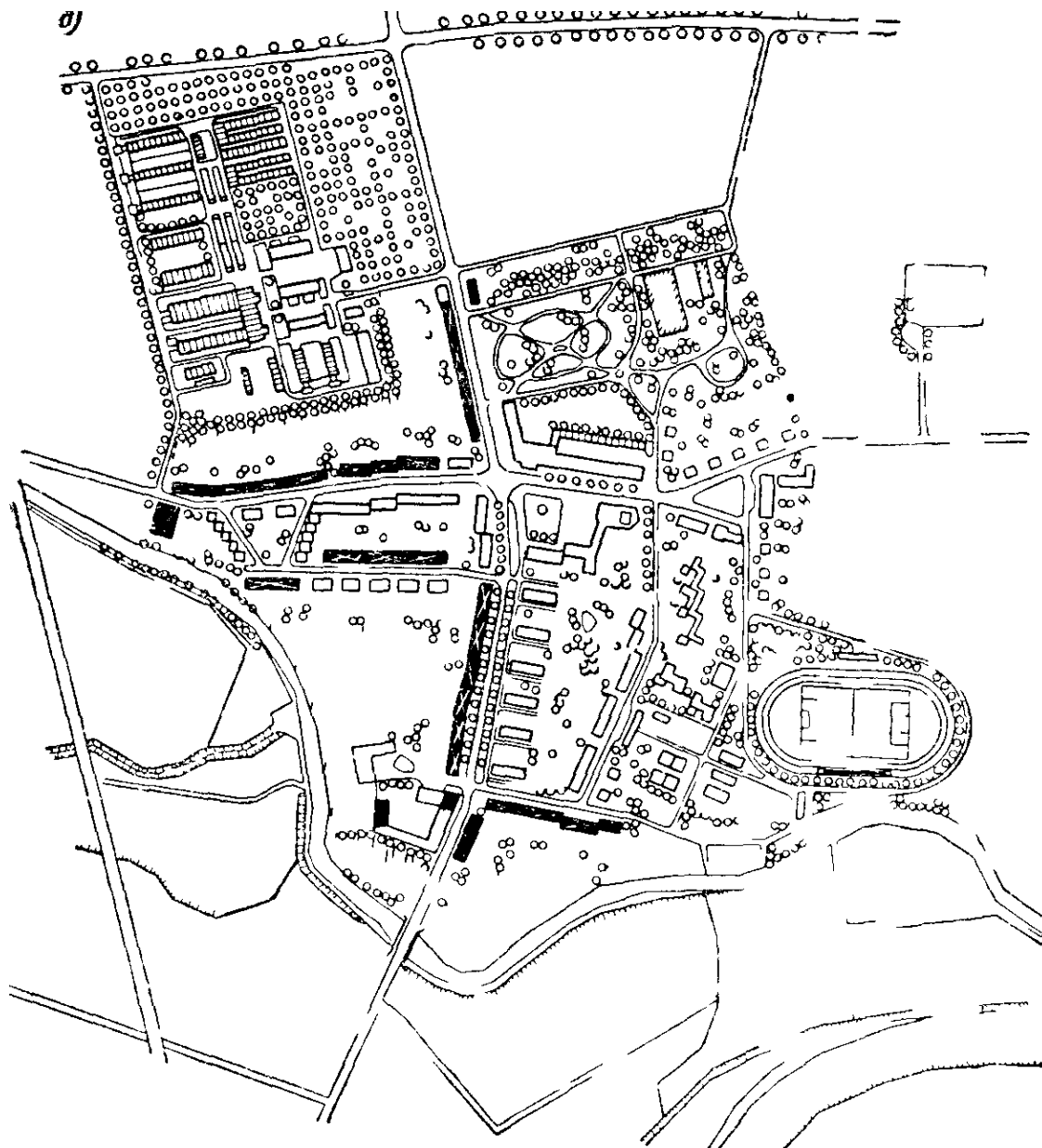
Реконструкція сільських поселень означає перебудову, вдосконалення їх архітектурно-планувальної структури, забудови та благоустрою відповідно до нових потреб жителів. Вона спрямована на здійснення взаємозв'язаних соціально-економічних, виробничих і містобудівних заходів, удосконалення умов праці, побуту та відпочинку сільського населення.

При реконструкції архітектурно-планувальної та просторової структури сільських населених місць вирішуються питання вдосконалення функціонального зонування території, транспортних та пішохідних зв'язків між окремими функціонально-структурними елементами, а також з іншими поселеннями та природним оточенням, впорядкування планувальної організації виробничих та житлових територій, розміщення споруд громадського призначення, просторової композиції всіх утворень, послідовності розвитку села в цілому та окремих його частин. Характер структури села залежить від кількості його жителів, функціонального типу, призначення в системі розселення, розміщення відносно інших поселень, локальних природних ситуацій, територіально-планувальних умов розвитку, сучасного стану планування та забудови.

Позитивні якості середовища села визначаються його функціональною та архітектурно-художньою досконалістю. Середовище проживання повинно відповідати як утилітарним, так і естетичним потребам людини, являти собою сукупність частин та елементів,

a

б

Приклад реконструкції села: а – існуюча забудова; б – після реконструкції

об'єднаних функціонально-технічними та ідейно-художніми вимогами. Найчастіше підлягають реконструкції села, де існуюча структура житлових територій, громадських центрів, виробничих зон не відповідає змінам у функціях поселення.

Звичайно, головним у розвитку села є сільськогосподарське підприємство, новий якісний стан якого, наприклад, включення в агропромисловий комплекс або вдосконалення на основі нових технологій, сприяє виникненню нових підприємств сфери послуг населенню та змінам у структурі житлового середовища.

У кожному конкретному випадку необхідно виявляти загальні, функціональні, територіальні й композиційні закономірності розвитку та концепції перетворення архітектурно-ландшафтного середовища. А це можливо здійснити на основі знань про сучасні містобудівні та господарські процеси, історичну еволюцію місцевих архітектурно-просторових форм, типологію ландшафтів, простору, систем композиції, засобів охорони природи.

Проте в практиці спостерігається і протилежне, коли реконструкція громадського центру впливає і на вдосконалення житлових та виробничих територій.

Культурно-громадський центр сучасного села – це той образний архітектурний показник, який робить сучасні села явищем нової дійсності. Він повинен активно впливати на організацію композиції всього села, бути своєрідним будівничим заспівом прогресивних перетворень, які відбуватимуться в селі завтра.

Найбільш вдалі архітектурні композиції є результатом творчого використання прогресивних традицій сільського народного зодчества, що допомагає правильно втілити містобудівний задум, вибрати прийоми забудови і розміщення архітектурних акцентів, використати колір, декор, озеленення, тобто створити художній образ села. Використання забудови, що склалася історично, обумовлюється широким містобудівним підходом, який охоплює планувальну і просторову організацію не тільки поселення, але й оточення (див. рисунок).

Реконструкція сіл України здійснюється за двома принциповими напрямками: будівництво на вільних землях і розвиток поселення в існуючих межах. На вільній території нові квартали села зводяться на основі сучасних принципів та прийомів проектування. Такий варіант раціональний у випадках, коли село розміщується у несприятливих санітарних умовах і не відповідає економічним вимогам перспективного розвитку господарства, при переселенні жителів на нове місце у зв'язку із значним державним гідротехнічним чи іншим видом будівництва або з інших причин. Для України цей напрям не характерний. Основним є інший.

Найважливішим принципом реорганізації сучасного села є врахування умов його розвитку в системі розселення. Формування групових систем населених місць сприяє окресленню спеціалізації села в структурі агропромислового комплексу району, уточненню структури сфери послуг і, як наслідок, зміні складу та потужності установ і підприємств громадського центру, перебудові житлових утворень.

Включення сіл до групових систем впливає на формування їх планувальної структури й функціональне зонування, мережу вулиць і проїздів, інженерне обладнання і благоустрій. Роль села в системі розселення – один з головних формоутворюючих чинників реконструкції. Важливим стає розмір поселення, його географічне положення, особливості розвитку, дорожньо-транспортні умови. Чим більше село, тим потужніший його соціальний і промисловий потенціал для вдосконалення житлового середовища, впровадження принципів сучасного містобудування. Планувальна й просторова структура поселення обумовлена ландшафтом місцевості, а розміщення села відносно зовнішніх шляхів та міст – центрів систем розселення – безпосередньо впливає на структуру його функцій. Чим ближче село до міста, тим сильніший вплив урбанізації на всі сфери його життєдіяльності і тим різноманітніші види реконструкції.

Існує багато випадків використання необґрунтованих прийомів організації архітектурного простору, що знижує його якість. Практика проектування свідчить, що прогноз функціонально-планувального, а значить і архітектурного розвитку села ведеться за застарілою методикою, часто без урахування його містобудівної ролі в системі розселення. У сільське середовище механічно переносяться притаманні місту архітектурно-просторові елементи, мало уваги приділяється питанням історичного розвитку. Охорона навколишнього середовища часто обмежується тільки рекомендаціями щодо знезаражування відходів сільських виробничих комплексів. Ці та багато інших причин призвели до втрати індивідуальних рис багатьох сіл, забуваються традиції. І як результат – нова житлова забудова формується

одноманітною, в ній немає місця творчій участі жителів села. Громадські споруди майже не зв'язані з житловою забудовою елементами архітектури та розміщенням. Тільки кілька десятків сіл України відповідають сучасним вимогам. Але в них зберігаються місцеві архітектурні традиції організації середовища, які треба охороняти і розвивати. Це виявляється в “живучості” мережі вулиць, прийомах організації садиб і благоустрої.

Вивчення народного архітектурного досвіду, чинників, що формують середовище, міжселищних взаємозв'язків та містобудівних регіональних формувань, досягнень науково-технічного прогресу в галузі архітектури й охорони природи дозволить більш точно сформулювати функціональну та архітектурну концепції розвитку кожного сільського населеного пункту.

Уявляється, що подальший розвиток села в напрямі багатокладності, де будуть існувати різні типи господарств, сформовані на основі різноманітних форм власності, сприятимуть збільшенню типів сіл у системі розселення, відновленню та розвитку народних традицій зодчества, новому підходові при організації ансамблів садиб, громадських центрів, виробничих комплексів. Щодо виявлення зональних уподобань та пріоритетів, то нові закони про землю, приватну власність, кооперативну діяльність напевне сприятимуть поліпшенню будівельної практики на селі.

Архітектурно-просторова реконструкція села передбачає вирішення функціональних і композиційних завдань. Зовнішні виробничі, трудові й культурно-побутові функціональні зв'язки села формують його місце в системі розселення. Внутрішні функціональні – обумовлюють планувальну структуру. Вирішення архітектурно-композиційних завдань безпосередньо зв'язано з конкретними архітектурними та природно-ландшафтними умовами села. Найбільш вдалі архітектурні композиції є результатом творчого використання прогресивних традицій сільського народного зодчества, що допомагає правильно втілити містобудівний задум, вибрати прийоми забудови і розміщення архітектурних акцентів, використати колір, декор, озеленення, тобто створити художній образ села.

В існуючих межах при реконструкції важливими стають історично сформована структура поселення, мережа вулиць, правильна оцінка та збереження існуючого житлового фонду, використання ландшафту місцевості, наявність архітектурних та історичних пам'яток, врахування місцевих традицій народного зодчества, які розкриваються і в містобудівних вирішеннях усього села, і в організації садиб, і в архітектурі окремих будівель. При цьому важливими залишаються питання архітектурно-просторової еволюції поселень та повної й об'єктивної оцінки їх сучасного стану.

У всіх випадках перебудова повинна проводитись відповідно до прогресивних соціально-економічних та науково-технічних тенденцій розвитку населених місць.

За основу планування і забудови сіл беруться такі сучасні принципи містобудування, як науково обґрунтована планувальна структура, в тому числі функціональне зонування території; створення громадського центру, а при необхідності – підцентрів; організація зручних зв'язків між місцями проживання населення, громадським центром і виробничою зоною; створення сприятливих умов для ведення індивідуального господарства; використання традицій народного зодчества; забезпечення органічного зв'язку села і всіх його елементів з природним оточенням; збереження екологічної та санітарно-гігієнічної якості природного середовища; винесення за межі сільбищних територій господарсько-виробничих будівель і споруд, впорядкування мережі вулиць, організація автостоянок.

При цьому поза увагою не повинна залишатися архітектурно-просторова композиція всього села, окремих його утворень. Важливим стає створення єдиної системи озеленення, що включає не тільки місця відпочинку, а й екологічний захист поселення, а також упорядкування виробничої зони. Це передбачає своє функціональне зонування.

Отже, основними завданнями реконструкції є поліпшення санітарно-гігієнічних умов, архітектурно-планувальної структури, соціальної інфраструктури, впорядкування і розвиток виробничих зон.

Масштаб і характер реконструкції визначаються диференційно для різних типів сіл залежно від сучасного стану забудови, відповідності сформованої територіально-планувальної організації новим умовам, ролі села в груповій системі населених місць.

Удосконалення середовища в кожному випадку – завдання індивідуальне. Необхідно вивчати спосіб життя населення, його історичні, економічні, демографічні, соціальні структури, коріння культури, характер праці та відпочинку з урахуванням особливостей місцевих традицій. Це дозволить усвідомити фактори, які сприяють або перешкоджають збереженню, освоєнню та використанню культурних цінностей у повсякденному житті. На цій основі стане можливим розробка такого плану соціально-економічного розвитку села, який збільшить дійовий потенціал сприятливих факторів.

1. Бистряков І.К., Литвинова Л.І., Майборода І.І. та ін. *Архітектурно-просторова організація сіл. Питання реконструкції.* – К., 1991. 2. Котков І.І., Сержантов С.Є., Лобков О.П. та ін. *Забудова і реконструкція сільських населених пунктів.* – К., 1973. 3. Наулко В.І., Артюх Л.Ф., Горленко В.Ф. та ін. *Культура і побут населення України.* – К., 1991. 4. Самойлович В.П., Соломонов М.А., Хохол Ю.Ф. *Дім – на вибір. Житлове будівництво на селі.* – К., 1971.

УДК 711.424

Рожок О.В.

НУ “Львівська політехніка”, кафедра містобудування

МІСТОУТВОРЮЮЧА РОЛЬ САКРАЛЬНИХ ОБ’ЄКТІВ У СТРУКТУРІ ІСТОРИЧНОГО МІСТА

© Рожок О.В., 2000

Метою даної статті є дослідження ролі сакральних об’єктів як містоутворюючих елементів. Об’єктом дослідження обраний рукописний план Києва 1695 р. Проведений статистичний, композиційний аналізи, класифіковано сакральні об’єкти за типологічними та територіальними характеристиками.

Сакральні об’єкти відігравали значну роль в формуванні архітектурно-планувальної структури історичного міста. І щоби зрозуміти їх роль в структурі історичного міста, необхідно подивитися на етапи її формування. Тому рукописні плани є важливим джерелом для розгляду питання містоутворюючої ролі сакральних об’єктів у структурі історичного міста.